

תוספת לפרק 41

דרכי קבלת אזרחות ישראלית

המחלוקת ביחס לסוגיית העלייה היהודית לארץ ישראל אינה מחלוקת חדשה. עוד לפני הקמת מדינת ישראל שררה מחלוקת בין היהודים הציונים, אשר תמכו בעלייה יהודית, לבין הערבים, אשר התנגדו לה, ולבין שלטונות המנדט הבריטי, אשר הגבילו אותה.

לעיתים העלתה סוגיה זו מחלוקת אף בקרב הציונים עצמם. חלקם טענו כי יש לעודד עלייה יהודית המונית וחלקם טענו שיש להאט את קצב העלייה, בהתאם לקצב התפתחותו של הישוב היהודי בארץ. בשנים שקדמו להקמת המדינה התחזקה התפיסה לפיה יש לשאוף לעלייה יהודית המונית. התחזקות תפיסה זאת, אשר נבעה במידה רבה משואת יהדות אירופה, באה לידי ביטוי במגילת העצמאות. ניתן למצוא ביטוי נוסף לגישה זו בחקיקת **חוק השבות**. חוק זה, אשר נחקק לאחר הקמת המדינה, קבע כי כל יהודי זכאי לעלות לישראל. שמו ותוכנו של חוק זה מבטאים תפיסה אידיאולוגית-ערכית לפיה מדינת ישראל היא מולדתו של העם היהודי ולכן היהודים הבאים אליה אינם מהגרים סתם, אלא **עולים** השבים לארצם.

חוק השבות מבוסס על התפיסה הלאומית האתנית, לפיה כל עם זכאי למדינה ריבונית משלו¹. לכן, כמדינת לאום יהודית, קובע החוק כי כל יהודי זכאי לעלות לארץ. עם זאת, החוק אינו קובע שהמדינה חייבת לעודד עלייה יהודית לארץ ואינו קובע באילו דרכים תפעל המדינה לצורך כך.

יש המבקרים את חוק השבות וטוענים כי הוא חוק בלתי דמוקרטי הפוגע בזכות לשוויון. סוגיה זו עלתה כבר בימיה הראשונים של המדינה ועל כן הוחלט אז לחוקק שני חוקים נפרדים: **חוק האזרחות** – חוק כללי המתייחס להגירתם של כל המעוניינים להגר למדינת ישראל. חוק זה קובע כי כל מהגר המגיע לישראל, בין אם הוא יהודי ובין אם לאו, יהיה זכאי לאזרחות מלאה; **חוק השבות** – חוק הקובע כי מדינת ישראל תאפשר עלייה יהודית, בהיותה מדינת לאום יהודית.

כנגד הטוענים כי חוק השבות פוגע בעקרון השוויון הדמוקרטי מציגה מדינת ישראל מספר נימוקים עיקריים:

☞ **הלאומיות האתנית ועקרונות הדמוקרטיה עולים בקנה אחד:** זהותה של מדינת ישראל כמדינת הלאום היהודי אינה סותרת את העקרונות הדמוקרטיים. יתר על כן, מדינת ישראל אינה המדינה הדמוקרטית היחידה הנוהגת כך. ישנן מדינות דמוקרטיות נוספות בעולם הנוהגות באופן דומה. כך למשל נוהגת גרמניה לעודד גרמנים להגר לתוכה. כך גם בפינלנד, ביוון בפולין ובמדינות דמוקרטיות נוספות.

☞ **נימוקים משפטיים:**

✓ **החלטה 181 של האו"ם (מיום 29.11.1947):**² החלטת האו"ם הכירה בזכותם של היהודים לעלות לארץ ישראל בחופשיות. הכרה זאת מבטאת את הכרת האו"ם בזהותה היהודית של מדינת ישראל ואת זכותה לקלוט אליה עולים יהודים.

✓ **אמנת האו"ם נגד כל צורות האפליה הגזעית (משנת 1965):** האמנה קובעת כי לכל מדינה יש שיקול דעת נרחב בקביעת מדיניות הגירה לתוכה, כל עוד אינה מפלה **לרעה** קבוצת מסוימת.

חוק האזרחות בישראל אינו מפלה **לרעה** קבוצה כלשהי והעדפת עלייה יהודית אינה סותרת כלל זה.

¹ תפיסה זו באה לידי ביטוי גם במגילת העצמאות, בה נכתב: "זו זכותו הטבעית של העם היהודי להיות ככל עם ועם עומד ברשות עצמו במדינתו הריבונית".

² להרחבה על החלטה 181 של האו"ם ראו הפרק העוסק במגילת העצמאות.